شکرشکن شوند همه طوطیان هند
زین قند پارسی که به بنگاله می رود

خوزنامه

خبرنامه پانزدهمین گردهمایی بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی

۲۸ بهمن تا ۷ اسفند ماه ۱۳۹۹

شماره هشتم

دانشگاه شهید چمران اهواز

انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران

نشست هشتم: گروه استاد جلال‌الدین همایی

موضوع: ادبیات عرفانی

سه‌شنبه ۵ اسفند ساعت ۹ تا ۱۰:۳۰

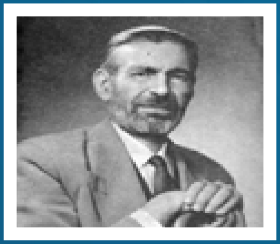

سید جلال‌الدین همایی شیرازی اصفهانی(۱۲۷۸-۱۳۵۹ه.ش) متخلص به سنا، شاعر، مدرس، مصحح، پژوهشگر بزرگ معاصر و نخستین استادان رشتهٔ زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تهران است. *غزالی‌نامه*، *فنون بلاغت و صناعات ادبی*، *تاریخ ادبیات ایران*، *مولوی‌نامه* و ... ازجمله تألیفات اوست.

دبیر نشست: دکتر فریدون طهماسبی
عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد شوشتر

دکتر طهماسبی در آغاز در باب استاد جلال‌الدین همایی و آثار برجستهٔ ایشان در حوزهٔ ادبیات عرفانی سخن گفت. او در ادامه با معرفی سخنرانان و ذکر موضوع سخنرانی آن‌ها، به تبیین برخی مسائل طرح‌شده در این پژوهش‌ها پرداخت.

سخنران اول: آلاله عابدی
دانشجوی دورهٔ دکتری فیلولوژی دانشگاه کلن آلمان

«بررسی دو نماد «غار» و «آسمان» در ادبیات عرفانی بر اساس نظریهٔ هانس بلومنبرگ»

این سخنرانی حاصل پژوهش مشترک دکتر سیدمجتبی میرمیران، استادیار گروه ایران‌شناسی دانشگاه گیلان و آلاله عابدی، دانشجوی دورهٔ دکتری فیلولوژی دانشگاه کلن آلمان است.

عابدی در مقدمهٔ بحث، به این نکته اشاره کرد که غار، در اندیشه‌های مختلف، نمادپردازی‌های متفاوتی دارد. وی به ناهمگونی این تلقی‌ها اشاره کرد و شواهدی در این خصوص ارائه نمود: در بعضی مکتب‌ها، غار بسیار ناخوشایند است؛ «افلاطون» هر چیزی را که درون غار وجود دارد، غیراصیل می‌داند.

او سپس به تبیین آراء بلومبرگ دربارهٔ دو نماد «غار» و «آسمان» پرداخت: نظر بلومنبرگ درمورد «آسمان» همانند نظر او درمورد «غار» است؛ آسمان به دلیل فاصله‌ای که با انسان دارد، به عنوان قدرت مطلق شناخته می‌شود؛ انسان به دلیل ناچیزبودن دربرابر این قدرت مطلق، اساطیر را خلق کرده است.

در این پژوهش با استفاده از نمادها، زبان استعاری، تبیین اسطوره‌ها و کهن الگوها، دو نماد «غار» و «آسمان» بررسی شد.

سخنران دوم: اعظم سعادت
دانش‌آموختهٔ دکتری دانشگاه شهید بهشتی

«مفاهیم امانت در متون عرفانی فارسی»

این سخنرانی حاصل پژوهش مشترک اعظم سعادت، دانش‌آموختهٔ دورهٔ دکتری دانشگاه شهید بهشتی و عبدالرضا قریشی، دانش‌آموختهٔ دورهٔ دکتری دانشگاه گیلان است.

سخنران در ابتدا «امانت» را از عمیق‌ترین و پرکاربردترین اصطلاحات عرفانی معرفی کرد. وی ادامه داد: اصطلاح «امانت» که عرفا آن را از قرآن برگرفته‌اند، شش بار در قرآن کریم به کار رفته است(سورهٔ انفال، بقره، معارج، مؤمنون، نساء و احزاب)؛ وی سپس به تعابیر متعدد و متنوعی که از «امانت» وجود دارد، اشاره کرد: بسیاری از عرفا آن «امانت» را که فقط انسان آن را پذیرفته، معرفت و شناخت الهی می‌دانند و برآنند که آن «امانت» عرضه‌شده بر جملهٔ موجودات، عقل است.

دکتر سعادت در ادامه با ارائهٔ شواهد و نمونه‌ها به تبیین تعابیر مختلفی پرداخت که از مفهوم شناخته‌شدهٔ «امانت» در متون عرفانی به چشم می‌خورد.

سخنران سوم:
دکتر شیرین رزمجو بختیاری
استادیار دانشگاه ارومیه

«بررسی دیدگاه مولوی دربارهٔ قربانی شدن فرزند ابراهیم با استناد بر نسخ خطی معتبر دیوان کبیر»

این مقاله حاصل پژوهش دکتر شیرین رزمجو، استادیار دانشگاه ارومیه و دکتر الهام خلیلی، استادیار دانشگاه شیراز است.

دکتر رزمجو در آغاز اشاره کرد که در شش دفتر مثنوی، در ۱۰ بیت نام اسماعیل به عنوان قربانی مطرح شده است؛

در «دیوان کبیر» نیز در ۹ بیت به قربانی شدن اسماعیل اشاره شده است. وی ادامه داد: در دیوان شمس به قربانی شدن «اسحاق» نیز اشاره شده است.

سخنران افزود: بعد از بررسی‌های سبک‌شناسی و نسخه‌شناسی این نسخ، مشخص شد که هیچ کدام از این منابع بر دیگری ارجحیت ندارد و نمی‌توان گفت بیتی الحاقی بوده است.

گفتنی است روایاتی که در آن‌ها اسحاق، ذبیح است، مبتنی بر باور یهودیان و کتاب تورات است، حال آن که در منابع اسلامی به ذبیح الله بودن اسماعیل تصریح شده است.

سخنران چهارم: لیلی کمالوند
دانشجوی دورهٔ دکتری رشتهٔ زبان و ادب فارسی شهید چمران اهواز

«شگردهای محاکاتی(تشبیه و تمثیل) در زبان بلاغی مرصادالعباد»

این مقاله حاصل پژوهش دکتر پروین گلی زاده؛ دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید چمران اهواز و لیلی کمالوند، دانشجوی دورهٔ دکتری رشتهٔ زبان و ادب فارسی این دانشگاه است.

کمالوند نخست به ویژگی‌های مرصادالعباد اشاره کرد: مرصادالعباد، نثری تعلیمی عرفانی است؛ نجم‌الدین رازی، زبان تعلیمی خود را با زیبایی‌های بلاغی آراسته و با استفاده از آن‌ها مفاهیم دشوار عرفانی را برای مخاطب قابل درک نموده است.

او افزود: نجم‌الدین رازی تقریباً در تبیین هر موضوع تعلیمی عرفانی، به مثال تمسک می‌جوید؛ کمالوند از شیوه‌های گونه‌گونی برای این کار استفاده می‌کند؛ تشبیه و انواع آن برای جلوه‌آفرینی در حوزهٔ مفاهیم عرفانی برای نویسنده اهمیت خاصی دارد و او از ظرفیت‌های این حوزه برای تبیین این مفاهیم عرفانی به خوبی بهره می‌جوید. این یکی از دلایلی است که سبب شده نثر مرصادالعباد درعین بهره‌وری از مضامین تعلیمی عرفانی، برخی ویژگی‌های نثر فنی را نیز داشته باشد.

نشست نهم: گروه استاد دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی
موضوع: ادبیات معاصر فارسی
سه‌شنبه ۵ اسفند ساعت ۱۰:۳۰ تا ۱۲

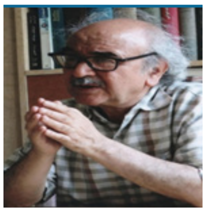

دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی (۱۹ مهرماه ۱۳۱۸، روستای کدکن) از استادان نامدار ادبیات معاصر ایران و از محققان بزرگ به شمار می‌رود که در نقد شعر و ادب فارسی صاحب نظر است. وی در شعر نیز مقام والایی دارد و صاحب سبک و شیوهٔ خاصی است که او را به عنوان شاعری پیشرو می شناساند. از استاد شفیعی کدکنی آثار برجسته‌ای در حوزه‌های شعر، تحقیق، نقد، تصحیح، ترجمه، شرح و تعلیق و ... منتشر شده است؛ *صور خیال در شعر فارسی*، *موسیقی شعر*، *مفلس کیمیا فروش*، *تازیانه‌های سلوک*، *قلندریه در تاریخ*، *با چراغ و آینه* و *تصحیح و شرح آثار عطار نیشابوری*، برخی از مشهورترین آثار او و از پرکاربردترین منابع در رشتهٔ زبان و ادبیات فارسی محسوب می‌شود.

دبیر نشست: دکتر قدرت الله ضرونی
استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز

دبیر نشست نهم، ضمن اشاره به جایگاه بلند استاد شفیعی کدکنی در حوزهٔ ادب فارسی، دربارهٔ اهمیت جریان‌های شعری معاصر و تنوع آن‌ها سخن گفت و راه‌یافتن آثار این حوزه را به عرصهٔ پژوهش‌های دانشگاهی مفید و مؤثر ارزیابی کرد. وی بر نقش تعیین‌کنندهٔ منتقدان در شناسایی و تحلیل آثار ادبی ارزشمند در این حوزه تأکید نمود.

سخنران اول: سمیه شرونی
دانشجوی دورهٔ دکتری رشتهٔ زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید چمران اهواز

«شعر پست مدرن: هرزه‌نگاری یا دردنگاری»

این سخنرانی حاصل پژوهش دکتر منوچهر تشکری، دانشیارگروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید چمران اهواز و سمیه شرونی، دانشجوی دورهٔ دکتری این دانشگاه است.

شرونی شعر پست مدرن را انعکاس مشکلات و نابسمانی‌های اخلاقی جامعه دانست. وی افزود: چون شاعران پست مدرن زبانی تند و بی‌پروا دارند و از خط قرمزهای جامعه می‌گذرند، همواره مورد انتقاد قرار می‌گیرند؛ این در حالی است که شاعر پست مدرن اگر به مسائلی چون خیانت، بی‌اعتمادی، طلاق و ... اشاره می‌کند، در حقیقت راوی دردها و واقعیاتی است که جامعهٔ امروزی با آن روبروست.

شرونی تأکید کرد شعر پست مدرن به هیچ وجه شعر اروتیک نیست؛ در دیوان شاعران بزرگ ادب کلاسیک نیز شعرهایی یافت می‌شود که از آن‌ها به عنوان شعر برهنه یاد می‌شود. وی کوشید وجوه مثبت این جریان شعری را برشمرَد.

یافته‌های شرونی مبتنی بود بر تحلیل مضامین شعری در مجموعه شعر پست مدرن *گریه روی شانهٔ تخم مرغ* (با مقدمه استاد محمدعلی بهمنی) و تحلیل جامعه‌شناختی آن مضامین.

سخنران دوم: لیلا وحیدی
دانشجوی دورهٔ کارشناسی ارشد دانشگاه جهرم

«مسألهٔ استعمار و بازتاب آن در شعر عصر رضاشاهی»

این پژوهش کار مشترکی است از دکتر بهرام شعبانی، استادیار دانشگاه جهرم و لیلا وحیدی، دانشجوی دورهٔ کارشناسی ارشد دانشگاه جهرم.

در این سخنرانی که موضوع آن، به بازتاب مسائل سیاسی اجتماعی در شعر دو دههٔ نخست سدهٔ کنونی اختصاص داشت، سخنران نخست به این نکته اشاره کرد که در دورهٔ رضاشاهی شعر وضع خوبی ندارد؛ در این دوره با خروج روس از ایران، زمینه برای نفوذ انگلیس و آمریکا فراهم می‌شود و شاعران به مسألهٔ استعمار توجه ویژه‌ای نشان می‌دهند. «فرخی» در اوایل این دوران از شاعران مهم محسوب می‌شود. وحیدی سپس از تندروترین شاعر این دوره، «میرزاده عشقی» نام برد و نمونه‌هایی از سروده‌های او را تبیین کرد.

مطالعات معطوف به مسائل سیاسی اجتماعی در حوزهٔ ادب فارسی، مطالعاتی ارزشمند است؛ به شرط آن که به توصیف نمونه‌ها بسنده نکند و به ریشه‌شناسی این مسائل بینجامد.

سخنران سوم: محدثه ملکی
دانشجوی دورهٔ کارشناسی ارشد دانشگاه گیلان

«نشانه‌شناسی تقابل‌های دوگانه در رمان پست مدرن، مطالعهٔ موردی رمان *وقت سایه ها*»

این سخنرانی حاصل پژوهش مشترک دکتر محمود رنجبر، دانشیار دانشگاه گیلان و محدثه ملکی، دانشجوی دورهٔ کارشناسی ارشد دانشگاه گیلان است.

در این پژوهش، یک پیکرهٔ متنی با توجه به نظریهٔ معروف تقابل‌های دوگانه، بررسی و تحلیل شده است. ملکی به این نکته اشاره کرد که «آثار پست مدرن با غیرمنطقی کردن نظام زبان، محور زبان را در تعلیق بازی‌گوشانه‌ای قرار می‌دهند». وی افزود: هدف از بررسی، نشان دادن وجوه متناقض‌نمای رمان پسامدرن، در بازنمایی مرز واقعیت و فراواقعیت است. ملکی متن را «شبکه‌ای باز ازنشانه‌ها و لایه‌های متنی متفاوت» توصیف کرد. او در ادامه به تبیین این نظریه در متن رمان *وقت سایه‌ها* پرداخت.

سخنران چهارم: سیده سمیه موسوی فرد، دانشجوی دورهٔ دکتری دانشگاه بیرجند

«رئالیسم جادویی در رمان خوف شیوا ارسطویی»

این سخنرانی حاصل پژوهش دکتر محمد بهنام‌فر، استاد دانشگاه بیرجند و سیده سمیه موسوی فرد، دانشجوی دورهٔ دکتری این دانشگاه است.

سخنران در آغاز به این نکته اشاره کرد که رئالیسم جادویی، به عنوان سبک و شیوه‌ای نوین در داستان نویسی در نیمهٔ قرن بیستم، زمانی که سخن از مرگ رمان بود، پدید آمد.

نویسندگان این مقاله، در سطح محتوایی و فرمی به تحلیل رئالیسم جادویی در رمان خوف پرداخته بودند. موسوی‌فرد در سطح فرم و ساختار فنی داستان، مؤلفه‌هایی مانند توصیفات سوررئالیستی و اکسپرسیونیستی، شخصیت پردازی، چرخش هنری زمان، توصیف جزئیات، ساختار روایت و زاویهٔ دید را از این حیث چشمگیر توصیف کرد و نمونه‌هایی را برای مخاطبان تبیین نمود.

نشست دهم: گروه استاد دکتر عبدالحسین زرین کوب

موضوع: ادبیات تطبیقی

سه شنبه ۵ اسفند ساعت ۱۵ تا ۱۶:۳۰

استاد دکتر عبدالحسین زرین کوب(۱۳۰۱-۱۳۷۸ه.ش بروجرد) از استادان صاحب‌نام رشتهٔ زبان و ادبیات فارسی است. حوزهٔ مطالعاتی استاد، عرصه‌های تاریخ، فلسفه، ادبیات، تصوف، عرفان، تاریخ ادیان، آشنایی با معارف قدیم و جدید، علوم اسلامی و روش‌های تحقیق نوین و ... را در برمی‌گیرد.

از آثار ایشان می‌توان به *پله‌پله تا ملاقات خدا*، *نامورنامه*، *ارزش میراث صوفیه*، *از کوچهٔ رندان*، *بامداد اسلام*، *سر نی* ، *نقد ادبی* و ... اشاره کرد.

دبیر نشست:
دکتر علی‌محمد گیتی‌فروز
دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی
دانشگاه پیام نور اهواز

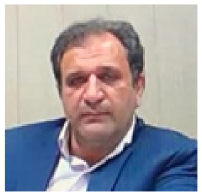

دکتر گیتی فروز در ابتدای نشست به بزرگداشت نام نامی دکتر زرین‌کوب و متعدد بودن و متنوع بودن حوزه‌های مطالعاتی ایشان پرداخت. وی اشاره کرد که استاد زرین‌کوب از پیشگامان نقد نوین ادبی در کشور محسوب می‌شود.

دکتر گیتی‌فروز سپس ادبیات تطبیقی را تعریف کرد و از چالش ها و آسیب‌های این حوزه، به عنوان یکی از شاخه های نقد ادبی ، سخن گفت. دبیر نشست دهم، در ادامه چهار سخنران این نشست را به مخاطبان معرفی کرد و به اختصار از موضوعات پژوهشی ایشان گفت.

دکتر گیتی‌فروز از بانو آدلا نیکولتاچیرو ، که چراغ زبان و ادبیات فارسی و فرهنگ ایرانی را در خارج از کشور و آن سوی مرزها روشن نگه داشته است، قدردانی کرد.

سخنران اول:
دکتر آدلا نیکولتا چیرو
استادیار بخش زبان فارسی و ایران شناسی
دانشگاه بخارست رومانی

«قهرمان در قصه‌ها و افسانه‌های ایرانی و رومانیایی»

سخنران اول این نشست، خانم آدلانیکولتا چیرو، نخست چند تن از قهرمانان ادبیات فولکوریک رومانی را معرفی کرد و ویژگی های آن‌ها را برشمرد.

در سخنرانی ایشان، به نکات جالبی اشاره شد؛ مثل مذکر بودن خورشید در فرهنگ رومانیایی؛ یا این که اغلب یاری‌گران در قصه‌های رومانیایی پیر زنانی هستند که نام آن‌ها، اسامی روزهای هفته است.

خانم چیرو در ادامه به مشترکات قصه‌های عامیانهٔ ایرانی و رومانیایی پرداخت و یافته‌های خود را در چند محور تبیین کرد: قهرمان قصه‌ها معمولاً در فرهنگ ها ویژگی‌های شفولکوریک معمولاً شبیه به هم است و عناصر ثابت و پایداری در آن‌ها به چشم می‌خورد؛ یاری‌گرانِ قصه ها همیشه در پیروزی قهرمانان نقش مهمی دارند؛ در داستان های ایرانی پیامبران و یا حضرت خضر یاری‌گر هستند و در داستان‌های رومانیایی قدیسان یا پیرزنان یاری‌گرند.

سخنران دوم:
دکتر سید مهدی دادرس
استادیار دانشگاه ارومیه

«وام‌گیری صالح حسینی از ادبیات کلاسیک فارسی در ترجمه»

دکتر دادرس در آغاز ضمن قدرشناسی از دکتر صالح حسینی، یکی از ویژگی‌های سبک ترجمهٔ او را استفاده از لغات و تعبیرات موجود در متون کهن فارسی در ترجمه دانست.

او به وام‌گیری های استاد حسینی از متون کلاسیک فارسی، عمدتاً از آثار شاعران بزرگی مانند حافظ، سعدی، فردوسی و... اشاره کرد. دکتر دادرس افزود : این مترجم مشهور معاصر، از بین شاعران معاصر از آثار مهدی اخوان ثالث، نیما و ... واژه‌هایی را وام گرفته است. دکتر دادرس در بخش پایانی سخنرانی خود، نمونه‌هایی از ویژگی‌های گفته شده را در ترجمه های دکتر حسینی در داستان *برادران کارامازوف* و داستان ۱۹۸۴ ارائه کرد.

سخنران سوم: محمد صادق ضرونی

دانش آموختهٔ دورهٔ دکتری زبان و ادبیات عربی

«واکاوی و تحلیل تکنیک‌های آشنایی‌زدایی در پرداخت عنوان داستان‌های کوتاه غاده السمان و منیرو روانی پور»

این سخنرانی حاصل پژوهش مشترکی است از محمد صادق ضرونی، دانش آموختهٔ دورهٔ دکتری زبان و ادبیات عربی دانشگاه شهید چمران اهواز ؛ دکتر خیریه عچرش، دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی و دکتر حسن دادخواه تهرانی، استاد زبان و ادبیات عربی دانشگاه شهید چمران اهواز.

دکتر ضرونی نخست توضیحاتی دربارهٔ مکتب فرمالیسم ارائه کرد و از باور غلطی که فرمالیست‌ها را با محتوا بیگانه می‌دانند، انتقاد کرد. او با تأکید بر این که فرمالیست‌ها هدف غایی را دریافت اثر و درک محتوا می‌دانند، تبیین کرد که از نظر ایشان زبان اثر ادبی باید از زبان عامیانه متمایز باشد. دکتر ضرونی افزود: فرمالیست‌ها با استفاده از تمهیدات ادبی، می‌کوشند درک محتوا را به تأخیر اندازند تا از این رهگذر مخاطب امکان مطالعهٔ اثر را داشته باشد. او سپس به بررسی تمهیدات و نحوهٔ به کارگیری آشنایی زدایی و نیز انواع آرایه‌ها در عنوان آثار منیرو روانی پور و غاده‌السمان پرداخت.

سخنران چهارم: الهه ستوده پور

دانشجوی دورهٔ دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه یزد

«بررسی تطبیقی *تنگسیر* صادق چوبک و *پیرمرد و دریای* همینگوی با تکیه بر مسألهٔ خلاقیت ادبی»

این سخنرانی حاصل پژوهش مشترکی است از الهه ستوده پور، دانشجوی دورهٔ دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه یزد؛

دکتر محمدرضا نجاریان، دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه یزد و دکتر یدالله جلالی پندری، استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه یزد.

ستوده پور در بخش آغازین سخنانش، به مقولهٔ تاثیر و تأثرات ادبی و خلاقیت بومی اشاره کرد. وی این مسأله را این گونه توضیح داد که یک نویسنده وقتی اثری را در فرهنگ خود خلق می کند، ممکن است در نوشتن و خلق این اثر تحت تاثیر اثری از فرهنگی دیگر باشد(ادبیات تطبیقی) و یا ممکن است تحت تأثیر اثری در فرهنگ خودی قرار گرفته باشد(بافت بینامتنی).

ستوده‌پوردر بحث خلاقیت ادبی به این نکته اشاره کرد که خلاقیت به معنای نوآوری به شکل مطلق نیست، بلکه به معنای درونی کردن و بازآفرینی و بومی کردن چیزی است که از دیگران آموخته‌ایم.

این سخنران، سپس وارد مبحث اصلی شد: صادق چوبک یکی از نویسندگان عرصهٔ ادبیات داستانی مدرن فارسی است که با استفاده از خلاقیت خود، تکنیک‌های رمان‌نویسی غربی را بومی سازی کرده است؛ چوبک با تأسی به صادق هدایت و تحت تأثیر شیوه‌های نویسندگی نویسندگان آمریکایی(به ویژه همینگوی)به نوآوری در ادبیات معاصر پرداخته است.

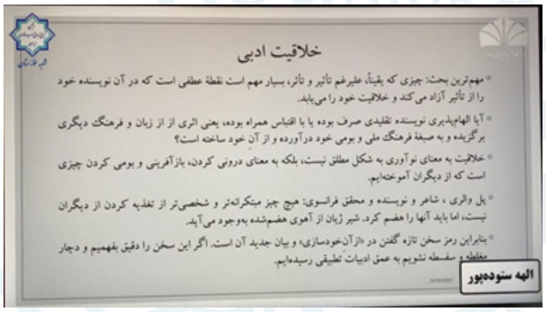

خلاقیت ادبی

- مهم‌ترین بحث: چیزی که یقیناً، علیرغم تأثیر و تأثر، بسیار مهم است نقطهٔ عطفی است که در آن نویسنده خود را از تأثیر آزاد می کند و خلاقیت خود را می‌یابد.
- آیا الهام‌پذیری نویسنده تقلیدی صرف بوده یا با اقتباس همراه بوده، یعنی اثری از از زبان و فرهنگ دیگری برگزیده و به صبغهٔ فرهنگ ملی و بومی خود درآورده و از آنِ خود ساخته است؟
- خلاقیت به معنای نوآوری به شکل مطلق نیست، بلکه به معنای درونی کردن، بازآفرینی و بومی کردن چیزی است که از دیگران آموخته‌ایم.
- پل والری ، شاعر و نویسنده و محقق فرانسوی: هیچ چیز مبتکرانه‌تر و شخصی‌تر از تغذیه کردن از دیگران نیست، اما باید آنها را هضم کرد. شیر ژیان از آهوی هضم‌شده به‌وجود می‌آید.
- بنابراین رمز سخن تازه گفتن در «ازآنِ‌خودسازی» و بیان جدید آن است. اگر این سخن را دقیق بفهمیم و دچار مغلطه و سفسطه نشویم به عمق ادبیات تطبیقی رسیده‌ایم.

الهه ستوده‌پور

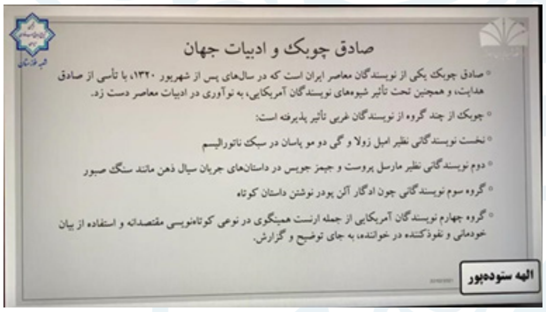

صادق چوبک و ادبیات جهان

- صادق چوبک یکی از نویسندگان معاصر ایران است که در سال‌های پس از شهریور ۱۳۲۰، با تأسی از صادق هدایت، و همچنین تحت تأثیر شیوه‌های نویسندگان آمریکایی، به نوآوری در ادبیات معاصر دست زد.
- چوبک از چند گروه از نویسندگان غربی تأثیر پذیرفته است:
- نخست نویسندگانی نظیر امیل زولا و گی دو مو پاسان در سبک ناتورالیسم
- دوم نویسندگانی نظیر مارسل پروست و جیمز جویس در داستان‌های جریان سیال ذهن مانند سنگ صبور
- گروه سوم نویسندگانی چون ادگار آلن پودر نوشتن داستان کوتاه
- گروه چهارم نویسندگان آمریکایی از جمله ارنست همینگوی در نوعی کوتاه‌نویسی مقتصدانه و استفاده از بیان خودمانی و نفوذکننده در خواننده، به جای توضیح و گزارش.

الهه ستوده‌پور

نشست یازدهم: گروه استاد هوشنگ مرادی کرمانی

موضوع: ادبیات کودک و نوجوان

سه شنبه۵اسفند ساعت ۱۶:۳۰ تا ۱۷:۳۰

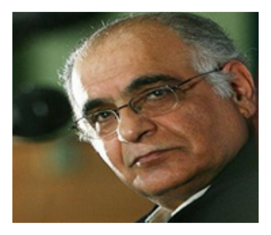

هوشنگ مرادی کرمانی(زاده ۱۶ شهریور ۱۳۲۳ در روستای سیرچ کرمان) نویسندهٔ برجستهٔ معاصر و از مهم‌ترین نویسندگان داستان کودک و نوجوان به شمار می‌آید. ویژگی‌های ممتازی که موجب برجستگی و ماندگاری آثار ایشان شده، عبارتند از: استفاده از زبان و تعبیرات عامیانه، انتخاب شخصیت های عادیِ قابل درک، کاربرد اصطلاحات محاوره‌ای در خدمتِ طنز.

از مهم‌ترین آثار او می‌توان به *قصه های مجید*، *مهمان مامان* و *گوشواره* اشاره کرد.

دبیر نشست: دکتر عادل سواعدی
استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی
دانشگاه شهید چمران اهواز

دکتر سواعدی در ابتدای برنامه به معرفی و بزرگداشت استاد هوشنگ مرادی کرمانی پرداخت و توضیحاتی دربارهٔ ادبیات کودک و نوجوان ارائه کرد.

سخنران اول: دکتر سعید حسام پور
استاد دانشگاه شیراز

«شالوده‌شکنی در داستان‌ها و افسانه‌های کودکان»

ایشان به بحث شالوده شکنی و جابه‌جایی حاشیه و مرکز در ادبیات کودک پرداخت که موجب شگفتی آفرینی در ادبیات می‌شود. دکتر حسام‌پور ساخت‌شکنی یا شالوده شکنی را از نظر صاحب‌نظران، رهیافتی عملی در خصوص خوانش متن دانست. وی در ادامه با بررسی نمونه‌هایی جذاب از افسانه های کودکان، موضوع مورد نظر خود را تبیین کرد.

سخنران دوم: دکتر مریم جلالی
استادیار دانشگاه شهید بهشتی و عضو پیوستهٔ انجمن ترویج زبان و ادب فارسی در تهران

« بررسی مرزبندی ژانری میان ادبیات کودک و ادبیات بزرگسال»

دکتر جلالی نخست به این نکته اشاره کرد که اگر به طور کلی و اختصاصی بخواهیم دربارهٔ ادبیات کودک و انواع ادبی در ادبیات کودک صحبت کنیم، می بینیم که از قرن چهاردهم تا قرن هجدهم، کارکرد اصلی این نوع ادبی، آموزش اخلاق و لذت‌بخش بودن آن بوده است.

از اواخر قرن هجدهم تعاریف ژانری بیشتر به سمت فرم و مخاطب رفت و باید توجه داشت که ماهیت ادبیات کودک، داشتن مخاطب است.

وی با بیان این نکته که هر متن ادبی در بستر بافت مختص به خود تولید می‌شود، سه عنصر زمان، مکان و مخاطب را در تولید ادبیات کودک و نوجوان مؤثر دانست.

دکتر جلالی باٍا اشاره به این که ادبیات ماهیتاً در حال تازه‌سازی و تولید نوبه‌نو است، برتغییر و تحول قوانین و قراردادهای حاکم بر آن تأکید کرد .

سخنران سوم:
دکتر شهریار شادی‌گو
استادیار دانشگاه فرهنگیان واحد ایلام

«بررسی مضامین شعر کودکان»

این سخنرانی حاصل پژوهش مشترک دکتر شهریار شادی‌گو، استادیار دانشگاه فرهنگیان واحد ایلام و دکتر فرزانه شریفی؛ مدرس مرکز آموزش عالی دانشگاه باختر ایلام است.

دکتر شادی‌گو به بررسی تعاریف متعدد ادبیات کودک و اهداف این ادبیات پرداخت. وی سپس به برخی از مضامین برجستهٔ این نوع ادبی اشاره کرد؛ این مضامین در قالب‌های گوناگونی نظیر داستان، شعر، کتاب‌های علمی ساده، فیلم‌نامه و نمایش‌نامه‌های آموزنده برای پرورش ذوق و فکر و توسعه و فرهنگ کودکان و نوجوانان فراهم آمده است.

دکتر شادی‌گو در تعریف شعر کودک، بر ارتباط مستقیم آن با مخاطبش سخن گفت؛ شعر کودک به شعری اطلاق می‌شود که با تخیل و درک کودک و نوجوان تناسب داشته باشد.

تاریخِ شکل‌گیری ادبیات کودک دقیقاً معلوم نیست؛ شاید بتوان لالایی‌ها را قدیمی‌ترین نمونهٔ ادبیات کودک تلقی کرد.

دکتر شادی‌گو ضمن تأکید بر تنوع مضامین شعر کودک، گفت: همه چیز از جمله طبیعت با همهٔ

شکرشکن شوند همه طوطیان هند
خوزنامه
زین قند پارسی که به بنگاله می رود
خبرنامه پانزدهمین گردهمایی بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی
۲۸ بهمن تا ۷ اسفند ماه ۱۳۹۹
شماره هشتم
دانشگاه شهید چمران اهواز
انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران

پدیده‌هایش، احساسات و عواطف، اسباب و اشیاء و حتی مفاهیم و معانی می تواند موضوع شعر کودک واقع شود.

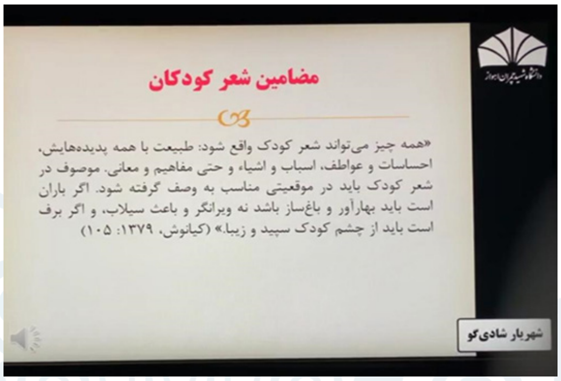
مضامین شعر کودکان

«همه چیز می‌تواند شعر کودک واقع شود: طبیعت با همه پدیده‌هایش، احساسات و عواطف، اسباب و اشیاء و حتی مفاهیم و معانی. موصوف در شعر کودک باید در موقعیتی مناسب به وصف گرفته شود. اگر باران است باید بهارآور و باغ‌ساز باشد نه ویرانگر و باعث سیلاب، و اگر برف است باید از چشم کودک سپید و زیبا.» (کیانوش، ۱۳۷۹: ۱۰۵)

شهریار شادی‌کو

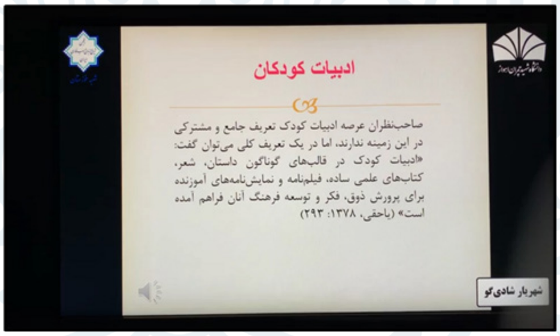
ادبیات کودکان

صاحب‌نظران عرصه ادبیات کودک تعریف جامع و مشترکی در این زمینه ندارند، اما در یک تعریف کلی می‌توان گفت: «ادبیات کودک در قالب‌های گوناگون داستان، شعر، کتاب‌های علمی ساده، فیلم‌نامه و نمایش‌نامه‌های آموزنده برای پرورش ذوق، فکر و توسعه فرهنگ آنان فراهم آمده است» (یاحقی، ۱۳۷۸: ۲۹۳)

شهریار شادی‌کو

سخنران چهارم: دکتر مریم دانشگر
استادیار فرهنگستان زبان و ادب فارسی

«هویت ملی از منظر زبان، خط و ادبیات در کتاب‌های درسی»

دکتر دانشگر در آغاز، از اهمیت زبان سخن گفت: همهٔ مطالعات گوناگون بر این باورند که زبان یکی از ابعاد مهم هویت ملی است؛ خط و ادبیات نیز در کنار زبان، از ابعاد مهم هویت ملی محسوب می‌شوند. وی افزود: از سوی دیگر، هویت، ارزشی مقطعی نیست که آموزش آن به زمان خاصی منحصر باشد، بلکه امری مستمر است که سه نهاد خانواده، مدرسه و جامعه در ساختن آن نقش دارند.

دکتر دانشگر در پژوهش خود، به بررسی زبان به عنوان دغدغهٔ هویتی در کتاب‌های درسی پرداخت. او ساختار نظام آموزش و پرورش کشور ما را ساختاری متمرکز خواند؛ یعنی نظامی که در آن برنامه‌های درسی از یک مرکز ارائه می‌شوند و همهٔ این برنامه‌های درسی مبتنی بر کتاب‌های درسی هستند.

دکتر دانشگر در سه بخش، جایگاه خط ، زبان و ادبیات فارسی را در کتاب‌های درسی بررسی کرد؛ وی با ارائهٔ شواهد و نمونه‌هایی از کتاب‌های درسی این گونه نتیجه‌گیری کرد که این کتاب‌ها از سیاست زبانی واحدی پیروی نمی‌کنند و فاقد نقشهٔ تألیف و راهنمای برنامهٔ جامع درسی هستند؛ او این سیاست‌ها را بی‌توجه به علاقه‌های زبانی و ادبی کودک و نوجوان توصیف کرد.

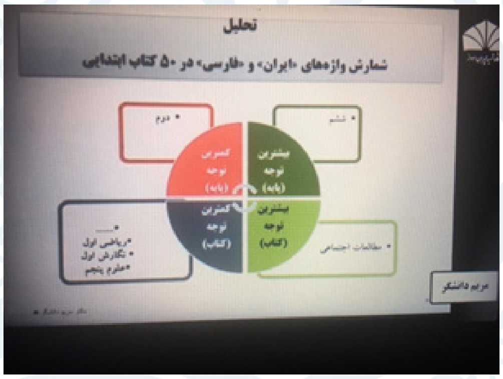
تحلیل

شمارش واژه‌های «ایران» و «فارسی» در ۵۰ کتاب ابتدایی

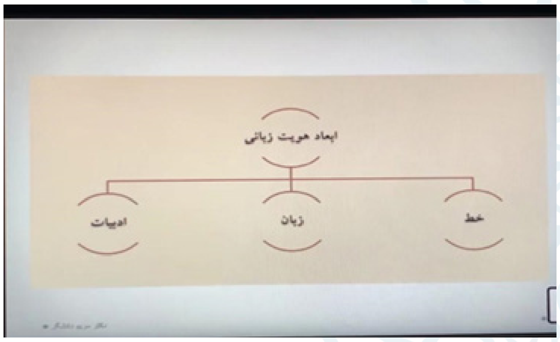

هیئت تحریریه:
سردبیر: دکتر زهرا نصیری شیراز
اعضا: مریم احمدی، کوثر مرتضوی

www.aparat.com/chamran_university
https://sadrahamayesh.ir/tr
anjoman.tarvij.khuzestan
انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران
دانشگاه شهید چمران اهواز
جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
ریاست جمهوری معاونت علمی و فناوری صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور
مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری
ISC پایگاه استنادی علوم جهان اسلام
CHARLES UNIVERSITY